

Новини

ВИСША АТЕСТАЦИОННА КОМИСИЯ

През периода 01.05.2002–30.10.2002 г. Научната комисия по химическите науки при ВАК присъди следните научни звания и научни степени:

А. Научни звания:

І. Професор

1. Васил Драгомиров Симеонов, Аналитична химия (01.05.04) – СУ „Св. Кл. Охридски“;
2. Ивелин Веселинов Кулев, Аналитична химия (Радиоаналитична химия) (01.05.04) – СУ „Св. Кл. Охридски“;
3. Михаил Георгиев Арнаудов, Аналитична химия (01.05.04) – СУ „Св. Кл. Охридски“.

ІІ. Ст.н.с. І ст.

1. Божидар Иванов Йорданов, Органична химия (01.05.03) – ИОХ, БАН;
2. Дориана Димова-Малиновска, Технология на полупроводниковите материали и електронни елементи (02.10.17) – ЦЛ СЕНЕИ, БАН;
3. Иван Георгиев Бинев, Органична химия (01.05.03) – ИОХ, БАН;
4. Исак Аврамов Аврамов, Физикохимия (01.05.05) – ИФХ, БАН;
5. Константин Иванов Хаджииванов, Химична кинетика и катализ (01.05.16) – ИОНХ, БАН.

ІІІ. Доцент

1. Анна Любенова Георгиева, Химична технология на влакнестите материали (Текстилна химия) (02.10.16) – ХТМУ, София;
2. Емил Георгиев Михайлов, Металургична топло-техника (02.09.03) – ХТМУ, София;
3. Тодор Димитров Гърков, Физикохимия (Преносни явления) (01.05.05) – СУ „Св. Кл. Охридски“.

ІV. Ст.н.с. ІІ ст.

1. Бранимир Иванов Банов, Електрохимия (01.05.14) – ЦЛХИТ, БАН;
2. Еринче Михайлова Спасова, Физикохимия (01.05.05) – ЦЛАФОП, БАН;
3. Методи Първанов Аначков, Химична кинетика и катализ (01.05.16) – ИК, БАН;
4. Петя Колева Христова-Величкова, Биоорганична химия, химия на природните и физиологично активните вещества (01.05.10) – ИОХЦФХ, БАН;
5. Пламен Кирилов Стефанов, Химия на твърдото тяло (01.05.18) – ИОНХ, БАН.

Б. Научни степени:

І. Доктор на науките

1. Владимир Димчев Димитров, тема: „Металоорганични съединения и реагенти – получаване, структура

и приложение в асиметричния органичен синтез“;

2. Кристиан Бетцел, тема: „Изследване на връзката между структура и функция на хидролитични ензими и техни инхибитори“;

3. Никола Георгиев Малиновски, тема: „Стабилност на кластери от фулерени и смесени кластери от фулерен/метал“.

ІІ. Образователна и научна степен „Доктор“

1. Венета Петрова Янакиева-Енчева, тема: „Десулфатизиране на амортизирани оловно-акумулаторни пасти“;

2. Венцислава Николова Шаркова, тема: „Амперометрични биосензори за определяне на субстрати и инхибитори на ензимите глюкозооксидаза и ацетилхолинестераза“;

3. Даниела Димитрова Стоянова, тема: „Мед–кобалт оксидни катализатори, нанесени върху модифицирани с лантан алумосиликатни композити и $\gamma\text{-Al}_2\text{O}_3$ за очистване на отпадни газове“;

4. Даниела Симеонова Цекова, тема: „Задържане и растеж на белтъчни кристали – моделни изследвания с два белтъка“;

5. Зорница Ганчева Каменарска, тема: „Химичен състав и биологична активност на някои макроводорасли“;

6. Ирена Петкова Костова, тема: „Синтез и охарактеризиране на метални комплексни съединения на кумаринови производни“;

7. Калина Цветанова Рангелова, тема: „Влияние на взаимодействия от типа разтворимо – разтворимо – разтворител при медни дитиофосфатни и дитиофосфинатни комплекси“;

8. Камелия Георгиева Рускова-Джорева, тема: „Влияние на постоянни магнитни полета върху свойствата на някои еластомери и материали на тяхна основа“;

9. Мирослава Маринова Гецова, тема: „Химизъм на процесите, протичащи при прилагане на метода на полимеризирания комплекс за получаване на лантаноидни дититанати“;

10. Николай Иванов Калоянов, тема: „Синтез на полусинтетични β -лактамни антибиотици и изследване за зависимостта структура-микробиологична активност“;

11. Светлана Стоянова Панчева, тема: „Синтетични аналози на нервохипофизните хормони (окситоцин и вазопресин) и техни фрагменти“;

12. Силвия Василева Бойчева, тема: „Нови Zn (Cd)-съдържащи халкогенидни стъкла – синтез, свойства и приложение“;

13. Стоян Иванов Каракашев, тема: „Теоретични и адсорбционни модели и приложението им към йонни, нейонни и смесени ПАВ на границата вода/въздух“;

14. Таня Юлиянова Стоилкова-Илиева, тема: „Каталитични свойства на широкопорести и мезопорести молекулни сита“.

Редколегиата честити на тези колеги научните звания и научните степени и им желае бъдещи успехи в тяхното трудово поприще.

Г. Високов

ВТОРА БАЛКАНСКА КОНФЕРЕНЦИЯ „НАУКА И ТЕХНОЛОГИЯ ЗА СЪТЪКЛОТО“

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА КОНФЕРЕНЦИЯ „СТЪКЛО И КЕРАМИКА“

От 24 до 28 септември 2002 г. в Международния дом на учениците във Варна се проведе Втората балканска конференция „Наука и технология за стъклото“ и традиционно провежданата у нас 14-та по ред международна конференция „Стъкло и керамика“. Те бяха организирани от Дружеството по силикатни материали към Съюза на химиците в България. Участваха 80 български учени и специалисти от Химикотехнологичния и металургичен университет, Българската академия на науките, Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, Университета „Проф. д-р А. Златаров“ в Бургас и други организации и фирми. Представително бе и участието на чуждестранни учени от Германия, Испания, Гърция, Турция, Румъния, Русия, Беларус, Великобритания, Сърбия, Япония и др.

Изнесени бяха три пленарни доклада – по новите перспективи за развитие на плоското стъкло, материали за стъklarската и керамичната промишленост с подобрени свойства и за кварц-каолиновите суровини от региона на Каолиново.

В секцията по стъкло бяха представени устно 31 научни доклада и съобщения и 82 постера, в секцията по керамика – 13 устни съобщения и 34 постера. На кръгла маса фирмата „Каолин“ АД представи нови видове каолинови продукти – суровини за порцелановата и други индустрии.

Организационният комитет изказа най-сърдечна благодарност на спонсорите: „Каолин“ АД, „Хан Аспарух“ АД, „Солвей-България“, „Римпекс“, „Итонг“ и др., които съдействаха финансово за провеждане на конференцията.

*Н. Найденов
Редактор*

ЧЕТИРИНАДЕСЕТИ НАЦИОНАЛЕН СИМПОЗИУМ „ПОЛИМЕРИ-2002“

На 3 и 4 октомври 2002 г. в Дома на техниката в София се проведе 14-тия национален симпозиум „Полимери-2002“. Той бе организиран от Българското полимерно дружество към Съюза на химиците в България. Участваха учени и специалисти от Българската академия на науките, Химикотехнологичния и металургичен университет, Университета „Проф. д-р А. Златаров“ в Бургас, Института по нефтопреработване и нефтохимия към „Лукойл-Нефтохим“, Шуменския университет „К. Преславски“ и др.

В програмата на симпозиума бяха включени 3 пленарни и 4 секционни доклада, 11 устни съобщения и 57 постери, разпределени в следните 6 секции:

- Изследване на реакциите за получаване на полимери;

- Структура, свойства и методи за изследване на полимери;
- Преработване на полимери;
- Стареење, стабилизация и рециклиране на полимери – екологични аспекти;
- Полимери със специално предназначение – за медицината, биотехнологии и екологията, адхезиви, фоточувствителни, електропроводими и термоустойчиви материали и др.;
- Природни полимерни материали.

Особен интерес предизвикаха пленарните доклади на проф. дн Николай Тютюлков на тема „Органични полимери с феромагнитни свойства“, на проф. дн Милчо Натов – „Реактивна екструзия – нов метод за получаване на полимери“, на проф. дн Христо Цветанов – „Блокови и присадени асоциативни съполимери на полиалкиленоксиди“, секционния доклад на проф. дн Румяна Величкова на тема „Нови подходи и реакции за получаване на амфифилни полимери“, „Микрофибрилно подсилени композити от полимерни смеси – нови материали за промишлеността и медицината“ и др.

Организационният комитет изказа благодарност на каучуковата фирма „Зебра“ АД за финансовата помощ от 200 лева за провеждане на симпозиума.

*Н. Найденов
Редактор*

СЕДМА НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО КАТАЛИЗ

На 19.11.2002 г. в Института по катализ на Българската академия на науките се проведе ежегодната Седма национална конференция по катализ. Тя бе организирана от Клуба на българските катализити към Съюза на химиците в България и Института по катализ, БАН. В нея участваха учени и специалисти от институтите на БАН, Химическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, ХТМУ, Пловдивския университет „П. Хилендарски“, Лукойл Нефтохим Бургас АД, Университета „Проф. д-р А. Златаров“ в Бургас и др.

В програмата на конференцията бяха включени 5 пленарни доклади и 38 постерни съобщения. В тях са отразени резултатите от изследванията на българските учени в областта на катализа. Лекциите, изнесени от известни представители на българската каталитична школа, представиха състоянието на изследванията в определени важни направления на каталитичната наука и инженерната химия на хетерогенния катализ у нас. Заслужава да се отбележи също така и високото качество на по-голямата част от представените постери. Тяхна характерна особеност бе широкото приложение на съвременни инструментални методи, преди всичко в резултат от интензивното международно сътрудничество. Радостно е, че половината от участниците в конференцията бяха млади учени.

*Н. Найденов
Редактор*

ЧЕТИРИДЕСЕТА НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА УЧИТЕЛИТЕ ПО ХИМИЯ

На 17 и 18 октомври 2002 г. в Дома на техниката в Дупница се проведе Четиридесетата национална конференция на учителите по химия на тема: „Държавните образователни изисквания по химия“.

Тя е продължение на традиционните срещи на учителите по химия от средните общообразователни и политехнически училища. Организира се от Съюза на химиците в България със съдействието на Министерството на образованието и науката и Дома на техниката в Дупница. В нея участваха 85 учители и преподаватели от ВУЗ, които извършват преподавателска дейност в областта на обучението по химия.

При откриването на конференцията зам. председателят на Международната фондация „Св. Св. Кирил и Методи“ проф. дн Димо Платиканов обяви резултатите от конкурсите и връчи наградите на фондацията.

Наградата „За изключителни постижения на учители при откриването и развитието на млади таланти по химия“ бе дадена на Румяна Николова Илчева и Росица Петрова Петрова.

Румяна Николова Илчева е учителка по химия в Софийската математическа гимназия „П. Хилендарски“ с 36-годишен педагогически стаж и отлична учебно-методическа подготовка, създава в учениците трайни интереси към природните науки и предимно към химията. Тя получи наградата за:

- нейната самостоятелна работа с изявени ученици и цялостния ѝ принос при откриването и развитието на млади таланти по химия;

- големия брой ученици, участвали и класирали се на общински и регионални кръгове на олимпиади по химия;

- големия брой от нейните възпитаници, приети в елитни училища в София, които продължават да се представят достойно на олимпиади по химия, научни конференции и семинари;

- публикация в сп. „Биология и химия“ и съавторство в сборника „Да се учим да решаваме задачи по химия“;

- големия брой нейни възпитаници, приети и завършили Американския колеж, Химическия факултет на Софийския университет, Медицинската академия и др.

Росица Петрова Петрова е учителка по химия в ПМГ „В. Друмев“ във Велико Търново с 24 години педагогически стаж и отлична учебно-методическа подготовка. Тя получи наградата за:

- нейната индивидуална работа с изявени ученици, в резултат на което през последните години под нейно ръководство 10 нейни ученици са се класирали на национални олимпиади и са приети без конкурс във висши учебни заведения;

- подготвен от нея ученик, който за втори път се класира за участие в международна олимпиада;

- реализация на нейните възпитаници в най-престижните в България и в света университети.

Наградата „За най-добри постижения на учител по химия“ по програмата „Учебна среда“ бе дадена на Тая Петрова Дилова.

Тая Петрова Дилова е учителка по химия в Обединения детски комплекс в Благоевград. Нейната богата професионална и творческо-педагогическа дейност се изразява в:

- обзавеждане, поддържане и ефективно използване на лаборатория по химия с осигурени на работните места преносими набори от стъклария и химикали;

- разработени самостоятелно и представени 40 тематични колекции от диапозитиви;

- използване от учениците на преносими химични лаборатории за изследване на замърсяванията на р. Струма и нейните притоци;

- богата колекция от минерали и нерудни материали от района на Благоевград, използвани за практически занятия на учениците от 7 и 8 клас;

- различни учебно-технически средства, използвани за представяне на теми и задачи по различен начин;

- ежегодно провеждане на регионални конференции по теми с екологичен характер, свързани със самостоятелно разработване на проекти, експериментални разработки и др.;

- постоянна постерна изложба, изготвена от проекти на ученици и кръжочници;

- 11 публикации и 8 помощни средства по учебно-методически въпроси;

- резултатите от нейната дейност, изразяващи се в класирани на призови места през последните 3 години 12 нейни ученици, участвали в регионални и национални конкурси.

На всички участници в конкурсите бяха връчени почетни грамоти на Съюза на химиците в България.

В програмата на конференцията бяха включени 7 пленарни доклада и 35 доклада и съобщения по отделни теми. Пленарните доклади бяха на тема „Нови образователни технологии“ на акад. Г. Близнаков, „Образователни цели и реформата в образованието“ на проф. дн Д. Лазаров, „Грешки, недоразумения и заблуждения в преподаването на химията в средното училище“ на проф. дн Б. Тошев, „Предимства и недостатъци на новата учебна документация“ на доц. д-р М. Димова и др.

В първата секция бяха представени 17 доклада и съобщения по съдържателните проблеми на обучението и във втората 18 – по методични проблеми на обучението по химия и опазване на околната среда. Голям интерес представляваха двете дискусии на кръглата маса, на които се обсъдиха проблемите, свързани с усъвършенстване на учебната документация по химия и учебните програми за 6, 7 и 8 клас.

На конференцията бяха представени учебници по химия от издателствата „Анубис“, „Булвест-2000“, „Просвета“, „Педагог-6“ и „Регалия“, които спонсорираха провеждането на конференцията.

Конференцията продължи своята работа и на 19 октомври 2002 г. в Младежкия дом в Благоевград, където учителката по химия от Обединения детски комплекс в Благоевград Т. Дилова представи „Проектите – една съвременна форма на обучение по химия и опазване на околната среда“. На заключителното заседание бяха приети предложенията от докладите и съобщенията и дискусиите ще бъдат представени на Министерството на образованието и науката за ползване при разработ-

ване на нормативната база за държавните образователни изисквания. Беше избран нов организационен комитет и се реши следващата Четиридесет и първа национална конференция на учителите по химия да се проведе през 2004 г. в Дома на техниката в Ловеч.

Успешното провеждане на конференцията стана възможно благодарение на активното съдействие на ръководството на Дома на техниката в Дупница, което осигури безплатно ползването на залите и техническите средства и с ТЕЦ „Бобов дол“ – транспорта на участниците до Благоевград и Рилския манастир. Значителен материален принос за провеждането имат и спонсорите „Балканфарма–Дупница“ и издателствата, които се представиха на конференцията.

*Н. Найденов
Редактор*

КОНКУРС ЗА НАГРАДАТА „ШИМАДЗУ“ НА СЪЮЗА НА ХИМИЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ ЗА НАЙ-ДОБРА ДИПЛОМНА РАБОТА ПРЕЗ 2002 г.

Съюзът на химиците в България организира национален конкурс за наградата „Шимадзу“ за най-добра дипломна работа. В конкурса участваха следните дипломирали се през 2002 г. млади химици:

1. Борислава Росенова Ненкова, ХТМУ, София с дипломна работа на тема: „Хидродинамични и кинетични изследвания при редукцията на никелов оксид и никелов катализатор в магнитно-структуриран слой“;

2. Георги Евгениев Чернев, ХТМУ, София – „Зол-гелен синтез на неорганично-органични хибридни материали с цел използването им като матрици за имобилизация на клетки“;

3. Емил Тинков Стоянов, Химически факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“ – „Морфология на естествени, космически и синтетични диаманти и метастабилен синтез на диамант“;

4. Любомир Николов Георгиев, Югозападен университет „Н. Рилски“, Благоевград – „Разделяне на някои карбоксилни киселини с помощта на високоефективна капиллярна електрофореза“;

5. Моника Федијева Милчова, Химически факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“ – „Фотоиницирани комплексобразователни процеси с –ОН и –ОСН₃ заместени спиронафтооксазини“;

6. Петя Янкова Костадинова, ХТМУ, София – „Анализ и оценка на изследванията върху усъвършенстване процесите на преработване на природните фосфати“;

7. Росица Пламенова Минчева, Химически факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“ – „Разграждане на хитозан, включен в комплекси, под действие на ензими, продуцирани от *Trichodermaviride*“;

8. Стефан Борисов Борисов, ХТМУ, София – „Отлагане на микрочастици върху стената на изстудена тръба под действието на термофореза и електрофореза“;

9. Таня Недялкова Василева, ХТМУ, София – „Електрични свойства на бутилкаучукови вулканизати, съдържащи като пълнител бисмутова свръхпроводима керамика“;

10. Теодора Иванова Иванова, ХТМУ, София – „УВ-иницирирана полимеризация на акриламид и N-изопропилакриламид в замразени водни разтвори“;

11. Ясен Василев Атанасов, Химически факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“ – „Квантово-химично изследване на механизма на катализирана амиолиза на 2-бензоксазолин с метиламин“.

Комисия, определена от Управителния съвет на Съюза на химиците в България, разгледа материалите и установи, че представените предложения отговарят на изискванията на конкурса. Бе решено наградата „Шимадзу“ на Съюза на химиците в България в размер общо на 1000 евро да бъде поделена между:

I награда от 500 евро – на Росица Пламенова Минчева;

II награда от 250 евро – на Борислава Росенова Ненкова;

III награда от 250 евро – на Теодора Иванова Иванова.

Наградите бяха обявени на тържествено разширено заседание на Управителния съвет на Съюза на химиците в България, проведено на 13 декември 2002 г. в Дома на техниката в София. Всички участници в конкурса получиха почетни грамоти и бяха приети за редовни членове на Съюза.

*Н. Найденов
Редактор*

ТРЕТА МЕЖДУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА ХИМИЧЕСКИТЕ ДРУЖЕСТВА ОТ СТРАНИТЕ НА ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА „ХИМИЯТА В НОВОТО ХИЛЯДОЛЕТИЕ“

Конференцията се проведе в периода 22–25.09.2002 г. в гр. Букурещ, Румъния. Тя е трета поред след конференциите през 1998 и 2000 г., които се състояха в Халкидики, Гърция. В работата на конференцията взеха участие над 700 учени и специалисти от Белгия, България, Великобритания, Германия, Гърция, Испания, Италия, Кипър, Македония, Молдова, Румъния, САЩ, Турция, Франция, Черна гора, Чехия, Швейцария, Югославия и др.

Конференцията бе открита тържествено в Президентството на Румъния.

При много добра организация в лекционните зали и фойетата на Политехническият университет на Букурещ бяха изнесени 13 пленарни доклади, 13 секционни, 123 устни и над 600 постерни научни съобщения по съвременни актуални проблеми в различни области на химията и химическата промишленост: органична химия, инженерна химия, катализ, органометални съединения, аналитична химия, качествен контрол, химия и технология на полимерите, физикохимия, керамика и химия на силикатите, нови материали, компютърна химия, мениджмънт в химическата индустрия, биохимия, биоматериали и биотехнологии, фармация, текстилна и кожарска химия, химия на нефта, химия на околната среда, неорганична химия, агрохимия, торове и пестициди, химическо образование, химия на свръхмолекулите, природни продукти и др.

От българските участници пленарен доклад изнесе проф. дн Лъчезар Петров на тема: „ Катализ и околна среда – настояще и бъдеще“, а секционен доклад на тема: „Нанонаука и нанотехнологични изследователски направления в химическата промишленост“ – от проф. дн Георги Високов. И двата доклада предизвикаха значим интерес и дискусия сред участниците в конференцията.

Единодушно се реши следващата Четвърта конференция да се проведе в Белград (Сърбия) през 2004 г.

Г. Високов

ПЕТА МЕЖДУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЯ „ТРАНСГРАНИЧНИ ЗАМЪРСЯВАНИЯ“

От 7 до 10 ноември 2002 г. в Културния център „Коларовац“ и в Института за ядрени изследвания „Винча“ в Белград се проведе Петата международна конференция на Балканската асоциация по околната среда (B.EN.A) на тема „Трансгранични замърсявания“. В нея участваха учени и специалисти от 14 страни, свързани с проблемите по опазване на околната среда.

В програмата на конференцията бяха включени 293 доклади и съобщения, от които 11 пленарни, 98 устни секционни и 184 представени на постери. От тях от български участници бяха представени 75, от които – 1 пленарен, 14 секционни и 58 постери. Докладите и съобщенията бяха в следните тематични направления:

- Замърсявания и източници на замърсявания;
- Радиоактивни замърсявания;
- Нови аналитични методи и мониторинг;
- Качество на въздуха, водата и почвата;
- Биологични и медицински изисквания към методите на почистване на замърсяванията;
- Индустриални замърсявания и системи за почистване;
- Горско и селско стопанство;
- Геология и минно дело;
- Управление и оценка на отпадъците;
- Предпазни мерки
- Обучение по химия и околна среда;
- Законодателство, свързано с околната среда.

По време на посещението в Института за ядрени изследвания „Винча“ беше проведена дискусия на тема „Регионална ядрена безопасност“.

Проведе се Общо събрание, на което беше отчетена дейността на B.EN.A за периода от ноември 2001 до ноември 2002 г. Беше приет и отчетът за приходите и разходите през 2001 г. и предложенията за научно-техническите конференции и семинари, които B.EN.A ще организира през 2003 г. Бяха извършени частични промени в ръководството на B.EN.A. За зам.-председател бе избран проф. дн Л. Петров, директор на Института по катализ, БАН и зам.-председател на СХБ.

*Н. Найденов
Редактор*

Юбилей

АКАДЕМИК ЕВГЕНИ БУДЕВСКИ НА 80 ГОДИНИ

Професор Е. Бudevски е изтъкнат български учен с широка международна известност в областта на електрохимията – електрохимично отлагане на метали и електрохимични източници на ток, последовател на бележитата българска група от физикохимици – Н. Странски и Р. Каишев.

Евгени Богданов Бudevски е роден на 29 юли 1922 г. в София. Той завършва висше образование в Софийския университет „Св. К. Охридски“ през 1949 г. и постъпва като асистент в катедрата по физикохимия. През 1959 г. е избран за старши научен сътрудник, а през 1964 г. за професор в Института по физикохимия при Българската академия на науките, където оглавява секцията по електрохимия. През 1967 г. Е. Бudevски основа Централната лаборатория по електрохимични източници на ток (ЦЛЕХИТ) при БАН, чийто директор е до 1993 г. През 1984 г. е избран за член-кореспондент, а през 1995 г. – за редовен член на БАН.

Е. Бudevски започва изследвания в областта на електрокристализацията веднага след завършване на висше образование през 1949 г. В периода 1963–1964 г. той и неговите сътрудници разработват оригинален капиларен метод за електрохимично получаване на електрооди с дефинирана кристалографска и повърхностна структура. Този метод разкри някои принципно нови възможности за изследване на електрохимичното отлагане на метали, структурата на двойния електричен слой и адсорбцията на метални атоми в подпотенциалната област. В пионерни експерименти върху бездислокационни кристални стени на сребърни монокристали беше доказан за първи път и изследван количествено механизъм на растеж чрез двумерни зародиши. Тези открития потвърдиха някои основни концепции на теорията на кристалния растеж, развита през 30-те години на миналия век. Така стана възможно да се демонстрира и да се изследва количествено спиралния растеж на кристални стени с малък брой винтови дислокации, както и да се докажат фундаменталните теоретични идеи, развити от Франк и сътр. В серия прецизни експерименти беше възможно да се изследва формата и кинетиката на растеж на моноатомни слоеве. Важен резултат от тези изследвания е доказването на директния механизъм на вграждане на метални атоми в кристалната решетка при електрокристализацията. Този метод направи възможно да се изясни механизъмът на зараждане и разрастване на нови слоеве върху кристални стени и случайния характер на образуване на зародиши, както и да се демонстрира полизародишният механизъм на растеж.

Методът на съвършените кристални стени по-нататък позволи да се изследват потенциалите на нулев товар на отделни кристални стени, като внесе яснота в съществуващите дотогава разногласия в литературата, породени от кристалографската нееднородност на по-

върхността на твърдите електроди. Съществени резултати бяха получени и при изучаване на адсорбционни явления, в частност адсорбцията на метални атоми в подпотенциалната област върху стени с дефинирана структура. Нов етап в тази насока бяха изследванията в сътрудничество с университета в Карлсруе, Германия, върху морфологията на кристални стени, получени по същия метод, при използване на сканираща тунелна микроскопия. Те потвърдиха някои следствия относно растежа на бездефектни стени, направени по индиректни методи.

Името на проф. Е. Будевски е неразривно свързано и с изграждането и утвърждаването на ЦЛЕХИТ като един от световните центрове по електрохимични източници на ток. Значителни са приносите му при разработването на първична батерия цинк – въздух, намерила практическо приложение в Германия, при получаването и изследването на йонни свръхпроводници и β -керамика за натрий-серни акумулатори, при разработването на елементи литий – серен диоксид, на метод за очистване на отпадни газове от серен диоксид, на технология за сепаратор „Модилен“, на тръбести сепаратори за оловни акумулатори и др.

Не на последно място са заслугите на проф. Е. Будевски за израстването и утвърждаването на редица членове на ЦЛЕХИТ като водещи учени със световно признание в тази област.

Проф. Е. Будевски е автор и съавтор на повече от 120 научни статии (от които 60 самостоятелни), монографични приноси и учебник по електрохимично фазообразуване и кристален растеж, които са намерили широк отзвук в световната научна литература и са му отредили завиден научен авторитет. Неговите изследвания върху електрокристализацията на среброто са широко цитирани в най-добрите учебници по електрохимия. Той е канен многократно да чете лекции на международни научни конференции.

Актуалните научни интереси на проф. Е. Будевски са насочени към наноструктуриране и модификация на твърди повърхности чрез сканираща сондова техника с няколко значими публикации.

За научните му приноси проф. Е. Будевски е награждаван с повече от 11 награди, от които Димитровска награда за наука (1968), орден „Кирил и Методий“, Международна награда на Секцията по електроотлагане към Дружеството по електрохимия и др.

Научната и обществената дейност на проф. Е. Будевски е наситена както в национален, така и в международен мащаб.

Той е бил лектор по електрохимия в Софийския университет, председател е на Българското електрохимично дружество, председател на Научния съвет на ЦЛЕХИТ и член на Научния съвет на Института по физикохимия при БАН, член на Националния съвет за развитие на България при Президента на РБ и на Националния фонд „Научни изследвания“ към Министерството на образованието и науката, председател на Национален център по нанотехнологии, председател на Национален експертен съвет по нанотехнологии.

Международната активност на проф. Е. Будевски включва: гост-професор в Университета Фукуока, Япо-

ния; гост-професор в Университета Карлсруе, Германия; гост-професор в Университета “Case Western Reserve” – Кливланд, САЩ. През 1974 г. е избран за чуждестранен член на Саксонската академия на науките – Лайпциг, Германия, а в периода 1974–1978 г. е вице-президент на Международното дружество по електрохимия (ISE). Освен това е асоцииран член на Комисията по електрохимия на IUPAC (1979–1987), президент на Международната координационна комисия по електрохимия на Академиите на източноевропейските страни (1983–1989), от 1989 г. член на Европейската комисия по Surface Treatment, Schwabisch Gmund, Германия, член на Консултативния комитет по спестяване и съхранение на енергията към Европейския регионален офис за наука и технологии, ROSTE, UNESCO-Венеция, Италия (1991–1997), член на Издателските съвети на списанията „Journal of Applied Electrochemistry“, „Electrochimica Acta“ и „Journal of Electrochemical Power Sources“.

Честит юбилей!

Т. Витанов

ПРОФ. ДН АНГЕЛ ПЕТРОВ КИРКОВ НА 75 ГОДИНИ

Ангел Кирков е роден на 5.11.1927 г. в гр. Берковица. Завършил е гимназия в Берковица, Висшия икономически институт и Висшия химикотехнологичен институт в София. Цялата му трудова дейност е свързана с фармацевтичната промишленост.

Работил е като директор на Химико-фармацевтичния завод в София. От 1965 г. е първият генерален директор на новосъздаденото Държавно стопанско обединение „Фармахим“ и като такъв работи повече от 10 години. Бил е директор на института и заместник министър на снабдяването.

Успоредно с производствената и ръководна стопанска дейност от 1967 г. е преподавател във Фармацевтичния факултет към Медицинската академия, където се хабилитира като доцент, професор, защитава дисертация и получава научната степен „Доктор на медицинските науки“.

Проф. Кирков има реален принос за създаването и развитието на фармацевтичната и парфюмерийно-козметичната промишленост в България и за реализацията на нейната продукция на международния пазар. Със своята изключителна активност и предприемчивост и сега продължава да ръководи като президент фармацевтичната фирма „Инбиотех“ ООД.

Проф. А. Кирков е дългогодишен член на Централния съвет на научно-техническите съюзи, на Централното ръководство и на Управителния съвет на Съюза на химиците в България и на редакционната колегия на съюзното списание „Химия и индустрия“. Неговата 75-годишнина е приятен повод да му пожелаем здраве и творческо дълголетие.

*Н. Найденов
Редактор*

ПРОФЕСОР ЕЛКА ПЕНЧЕВА НА 70 ГОДИНИ

Ще бъде по-точно, ако годините на проф. дн Елка Пенчева се запишат като 50+20. Тя притежава опита и ерудицията на 50-годишен учен и енергията и ентузиазма на 20-годишните. Родена е в София, дядо – университетски професор, а баща – добре познатият, уважаван и обичан от

много поколения химици и фармацевти учен, чл. кор. проф. Никола Пенчев. Елка не е наследила неговата пословична изтънченост и деликатност /качества малко познати на част от съвременното поколение). В професорската фамилия Пенчеви (три поколения професори са рядкост по света!) всеки е личност сам за себе си. Елка е по-друга натура – темпераментна, устремена, целенасочена, много общителна, съвсем естествена. Аналитик с размах (малко странно съчетание), тя ни изумява с мащабите на своята дейност. Странно е и това, че тя никога не се е възползвала от натрупания капитал на дядото и бащата в Алма матер. Не претендира и за „наследствен дял“ в катедрата по аналитична химия, на която дълги години титulary е бил баща ѝ. Насочва се главно към изследователска дейност и прави блестяща научна кариера.

След завършване на висшето си образование по химия с пълно отличие постъпва в Геологическия институт на БАН, където работи и до днес. Основава и обзавежда свои лаборатории за анализ на природни води (минерални и термални, подземни и повърхностни, пресни и минерализирани, морски и интерстициални) и на природни (спонтанни и разтворени) газове. Голямата ѝ любов са термоминералните води, а знайно е, че те са националното ни богатство с огромно значение („българският нефт“). Познанията за тях са били непълни и изобщо липсващи по отношение на техния микрохимичен състав, на формирането и еволюцията им. Именно резултатите на проф. Пенчева за комплексното им физикохимично охарактеризиране (в разтворено и колоидно състояние) и за взаимодействията „вода–газ–скала“ в дълбочина дават неопценима информация за протичащите в земните недра процеси, да не говорим за голямата им практическа стойност.

Проф. Е. Пенчева полага основата на системни, обширни и задълбочени изследвания върху геохимията и генезиса на българските минерални води. Създава българската хидрогеохимия – наука млада и актуална в световен мащаб. Нейните оригинални научни резултати и индикаторни системи не са послужили само за изграждане на личната и научната ѝ кариера. Те съдържат ценни сведения и разкрития за нашата природа и обогатяват българската и световната геохимия и геологическа наука.

Високата ерудиция и оригиналните научни приноси на проф. Е. Пенчева са оценени по достойнство от международната научна общност. Освен че е равностоен участник в международни изследователски проекти и научни експедиции, тя е и достоен посланик на България в повече от 70 научни форума, участва в ръководствата на международни организации, удостоена е с важни международни награди и отличия. Повече от 30 години е член на ръководството на Световната асоциация по хидротермализъм.

Автор е на повече от 230 оригинални труда, отпечатани предимно в чуждестранни издания (вкл. 2 монографии, публикувани в Белгия), около 700 цитата, нейни ученици у нас и в чужбина са неоеценим капитал на българската хидрогеохимична школа. Владее свободно пет езика и има „недостатъка“ да казва онова, което мисли.

През последните няколко години проф. Е. Пенчева ръководи богато финансиран международен екологичен проект по програмата „НАТО – наука за мир“.

Чудесен е примерът на семейство Пенчеви, в което три поколения изявени учени работят всеотдайно и безкористно за България, за напредъка на физическата, химическата и геологическата наука у нас.

Д. Клисурски

ДОЦ. Д-Р ЗДРАВКА МИХАЙЛОВА МАЛЧЕВА НА 70 ГОДИНИ

Доц. д-р Здравка Малчева е родена в гр. Русе, израснала е в семейство на гимназиални учители. Баща ѝ е защитил докторат през 30-те години в Германия. Още от детството си тя е пропита с учителската професия и превръща в своя съдба научната и преподавателската работа.

Отличният успех от следването ѝ в Софийския университет я нарежда сред най-изявените студенти. След няколкогодишен учителски стаж е избрана за асистент в Катедрата по методика на обучението по химия, където работи повече от 30 години. Чете основния курс по методика на обучението и разработва съществена част от упражненията към него. Активно се включва в следдипломната квалификация и специализация на учителите по химия и до днес продължава да чете лекции в Югозападния университет в Благоевград.

От рано проличава нейният усет към изследователската работа. Първоначално работи съвместно с доц. Вера Ангелова, но много скоро започва да провежда самостоятелни проучвания и изследвания, които докладва на национални и международни форуми. Една специализация поставя началото на дисертационната ѝ работа, която тя защитава много успешно през 1974 г. След това в продължение на 15 години работи по договори с университетите в Берлин и Лайпциг.

Доц. З. Малчева е автор на около 100 публикации, над 15 ръководства за учители, ученици и студенти, 5 учебници по химия за средните училища, голям брой компютърни програми и др. Автор е на първото в страната ръководство за полумикроексперименти при училищни условия (1964), признато и ползвано в Европа. Съавтор е на учебника по методика на обучението по химия, претърпял много издания. Член е на редакционната колегия на международен сборник по дидактика на химията, излязъл в няколко тома. Постоянен сътрудник е на Министерството на образованието и науката и съдейства за осъществяване на реформите в образованието. Тя е един от организаторите и създателите на Учебно-изследователската лаборатория във Враца, която представлява нацио-

нален опит в областта на работата с изявени ученици, с която можем да се гордеем пред Европа.

Доц. д-р З. Малчева е дългогодишен и един от най-активните членове на Съюза на химиците в България, член и зам.-председател на управителния съвет по въпросите на химическото образование. В продължение на много години е организатор и научен секретар на националните конференции на учителите по химия и на други национални и международни форуми, на които изнася доклади и дава ценни предложения. На международни срещи в Берлин, Олденбург, Прага, Варшава и др. достойно представя в европейските страни българската методична мисъл в областта на химията.

Доц. д-р З. Малчева е компетентна и творческа личност, всеотдайна в работата си и не жали сили и знания да бъде полезна на своите студенти и колеги и на делото, на което е посветила целия си живот.

Нейната 70-годишнина е приятен повод да ѝ пожелаем здраве и творческо дълголетие.

*Н. Найденов
Редактор*

Съюзът на химиците в България честити навършени кръгли годишнини на следните свои членове:

Евгени Богданов Будевски	(29.07.1922)
Николай Николов Тютюлков	(5.07.1927)
Спас Стефанов Мачев	(28.07.1927)
Ангел Петров Кирков	(9.11.1927)
Венета Борисова Калчева	(13.09.1932)
Добри Лазаров Лазаров	(10.10.1932)
Руси Ванчев Гуров	(26.11.1932)
Евгения Христова Джагарова	(02.10.1937)
Кръстина Димитрова Велинова	(27.09.1942)
Витан Бонев Консулов	(04.11.1942)
Ангел Борисов Стоилов	(16.11.1942)
Бойка Йосифова Савова	(21.11.1942)

История

ГЛАВНИ РЕДАКТОРИ НА СПИСАНИЕ „ХИМИЯ И ИНДУСТРИЯ“

ПРОФ. ДН СВЕТЛА НАЙДЕНОВА
РАЙЧЕВА (1929)
*Редактор на списанието от 1983 до
1988 г. (том 55–60)*

Проф. Светла Райчева завършва Първа софийска девическа гимназия с отличен успех и специалност „Електрохимия“ в Московския химико-технологичен институт „Д. И. Менделеев“. Специализира в Париж (1962 г.), Москва (1964 г.) и Бон (1974, 1990 г.). Ползва немски, френски, английски и руски език. През 1961 г. защитава кандидатска дисертация, а през 1983 г. получава званието „Доктор хонорис кауза“.

Работи във Висшия химико-технологичен институт в София като асистент, доцент и от 1975 до 1994 г. като

професор по физикохимия. Освен по физикохимия чете лекции и по квантова химия и електрохимия и корозия. След пенсионирането си чете лекции в Химико-технологичния и металургичен университет, в Нов български университет, в Славянския университет и във Великотърновския университет. Автор и съавтор е на 10 учебници и учебни пособия.

Научните ѝ трудове (над 180) са в областта на електрохимията: електрохимия на галия, електрокатализ и корозия. Повечето от тях са отпечатани в специализирани международни научни списания и сборници и са предизвикали многобройни цитирания в световната литература. Има над 30 труда по проблеми на висшето образование и над 30 статии научно-популярна и научна публицистика. Била е съставител и редактор на около 15 методични пособия за студенти и преподаватели. Във ВХТИ, София заема длъжностите зам.-ректор по учебните въпроси (1979–1976 г.), ръководител на катедра „Физикохимия“ (1976–1984 г.) и ректор (1986–1989 г.). Освен това е работила като председател на Комитета за защита от корозия към Научно-техническите съюзи, главен редактор на сп. „Химия и индустрия“, зам.-председател на Съюза по химия и химическа промишленост и др. Била е също така български представител в Генералната асамблея на Европейската федерация на химическите дружества (EFCS), член на редакционната колегия на международното списание „Съвременен висше училище“ и др. Избрана е за почетен член на Съюза на химиците в България и за член на „Research Board of Advisors“ на American Biographical Institute. Носител е на ордена „Огърлица на ВХТИ, София“. Биографията ѝ е отпечатана в международния сборник „Who is Who of Intellectuals“, дванадесетото издание (1997 г.) на Международния биографичен център в Кембридж, Англия, и в Международния указател за изтъкнати лидери, шестото издание (1997 г.) на Американския биографичен институт, САЩ, като е получила за същото и съответните дипломи.

Допълнителни сведения:

- Общество: вярва в доброто и обича хората, докато не я излъжат.
- Хоби: работохолик и графоман и за разведряване – астрология.
- Любимо питие: мляко, а в компания – според случая.
- Слабости: трудна задача за нея, лесна за хората около нея.

*Н. Найденов
Редактор*

Предстоящо

ТРИДЕСЕТ И ДЕВЕТИ КОНГРЕС НА IUPAC И ОСЕМДЕСЕТ И ШЕСТА КОНФЕРЕНЦИЯ НА КАНАДСКОТО ХИМИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО 10–15 август 2003 г., Отава, Канада

Темата на конгреса и на конференцията е „Химия на повърхностите (междуфазовите граници)“. Програмата е организирана в няколко пленарни доклади и 40 симпозиуми. Между заглавията на последните са: Спектроскопски методи за характеризиране на органометал-

ни съединения; Биогеохимия на металите в околната среда; Химия на нуклеиновите киселини; Комбинаторна химия; Координационна химия – от водородна връзка към металоорганични материали; Кристалоинженерство – надмолекулен синтез на върхови материали; Междофазови повърхности, проектирани за катализ и сепарация; Околна среда и човешко здраве през 21 век; Перспективи в електрохимията; Механизми в хомогенния катализ; Металопротеини и метали в медицината; Моделиране и дизайн на полимеризационни процеси; Наночастици и въглеродни тръбички; Природни и изкуствени хемосензори; Органичен синтез и химична биология; Полимери за електрониката и фотониката – синтез, характеризиране, приложения; Публичният образ на химията; Радикали в химията и биологията; Нови постижения в живата полимеризация; Физична органична химия – нови резултати; Стереоселективен органичен синтез; Надмолекулярна химия и самоорганизация; Повърхностни явления при полимерите; Теоретичната химия в приложение към проблемите на околната среда; Жените-химици: минало, настояще и бъдеще.

Призив-покана за доклади ще бъде направен чрез втория циркуляр. Той ще бъде разпратен от Организационния комитет през ноември 2002 г. на онези, които го поискат, и ще съдържа информация за изискванията към резюметата, чийто краен срок за получаване е 14 февруари 2003 г.

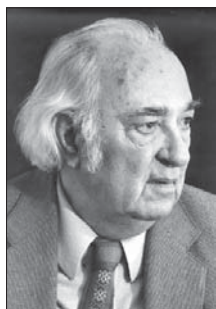
За връзка със Секретариата: пощенски адрес National Research Council Canada, Conference Services Office, Building M-19, Montreal Road, Ottawa, Ontario, Canada K1A 0R6;

Fax: (613) 993-7250 E-mail: iupac2003@nrc.ca
Internet (URL): www.nrc.ca/confserv/iupac2003

В София оригиналното известие-афиш е разлепено в химическите институти на БАН, ул. „Акад. Г. Бончев“, блок 11.

Национален комитет по химия за ИЮПАК

In memoriam

АКАДЕМИК РОСТИСЛАВ КАИШЕВ

На 19 ноември 2002 г. на 94-годишна възраст почина академик Ростислав Атанасов Каишев. Той беше изтъкнат представител на българската наука, световно известен учен, дългогодишен университетски преподавател и един от създателите на българската физикохимична школа, допринесъл съществено за развитието на съвременната теория на зародишообразуването и кристалния растеж. Заедно с Иван Странски акад. Р. Каишев създаде теорията на средните отделителни работи, демонстрирайки за пръв път и по недвусмислен начин взаимовръзката между термодинамичния и кинетичния подход към равновесното състояние на малките фази. Изключително важни научни постижения на акад. Р. Каишев са обобщението на правилото на Гибс–Вулф за случая на кристали,

образувани върху чужда подложка, молекулярно-кинетичното третиране на процесите на зародишообразуване и растеж, изясняването на ролята на неравновеснооформените зародиши при фазообразуването и др.

Акад. Р. Каишев инициира редица експериментални изследвания на процесите на фазообразуване и кристален растеж в хомогенни и хетерогенни системи. Върхово постижение при тези изследвания беше доказването на двумерното зародишообразуване в случая на електрокристализация върху собствена подложка. Неговите идеи за механизма на електрохимичното фазообразуване доведоха и до редица съществени технологични постижения в тази област.

Акад. Р. Каишев е основател на Института по физикохимия при БАН и беше негов директор в продължение на повече от 30 години. Той беше и зам.-председател на БАН, зам.-председател на Международния съюз за чиста и приложна физика (IUPAC), член на няколко чуждестранни академии на науките, както и член на редакционните колегии на редица международни научни списания. За своите постижения акад. Р. Каишев беше отличаван с множество национални и международни награди, между които почетен знак на БАН „Марин Дринов“ на лента, доктор хонорис кауза на БАН, почетен знак на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ с огърлица, орден „Кирил и Методий“ I степен, златен медал „Котениус“ на Германската академия на естествоизпитателите „Леополдина“ и златен почетен знак за заслуги към Република Австрия.

Акад. Ростислав Каишев беше блестящ учен и изключителен човек. С неговата кончина научната общност загуби последния от старите майстори от забележителното поколение на М. Фолмер, В. Косел, И. Странски, Я. Зелдович и Ф. Франк, поставило основите на съвременната теория на кристалния растеж.

*Институт по физикохимия
Българска академия на науките*

АКАДЕМИК СТЕФАН ХРИСТОВ

На 27 септември 2002 година завърши земния си път академик Стефан Георгиев Христов.

Академик С. Христов бе един от най-изявените и най-уважаваните представители на българската химическа наука и образование. Роден е на 12.12.1910 г. в София и е възпитаник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. След специализация в Германия постъпва като асистент първоначално към катедрата по аналитична химия, а по-късно към Катедрата по физикохимия на университета. През 1947 г. е избран за професор по физикохимия към Държавната политехника. Основател е на Катедрата по физикохимия към Висшия химико-технологичен институт в София и е неин ръководител от 1952 до 1977 г. Избран е за ректор на ВХТИ. Хиляди студенти го помнят като блестящ лектор и високо ерудиран и талантлив учен. Брилянтно написаният от акад. Ростислав Каишев и акад. Стефан

Христов учебник „Физикохимия. Част 1“ вече повече от половин век си остава настолна книга за всички, които изучават тази наука. През 1961 г. е избран за член-кореспондент, а през 1984 г. за действителен член на БАН.

Изследванията на проф. Стефан Христов са с подчертано оригинален и пионерен характер. Теоретичните му разработки са преди всичко успешно приложение на квантовата теория за решаване на основни проблеми на химията, физиката, биологията. Твърде съществени са неговите приноси в квантовата електрохимия. Развива теорията на потенциално-енергетичните бариери и тунелния ефект. Въведената от него характеристична температура днес носи неговото име. Създава обща теория на електронната емисия, наричана също с името му. Успешно развива обща теория на химичните реакции, приложима и към биохимията, и биофизиката, и обща квантовомеханична теория на безизлъчва телните процеси в кристалите.

Академик С. Христов съчетаваше качествата на блестящ лектор и талантлив и високо ерудиран учен с една силно впечатляваща етичност, скромност и доброта. Той развиваше безкористно и многостранна обществена и организаторска дейност. Избиран е за заместник секретар на Отделението за химически науки и за председател на Отделението за физико-математически и технически науки на БАН. Оглавявал е Българското химическо дружество и Националния комитет към Международния съюз по чиста и приложна химия.

Впечатляващо е и участието му в международния научен и обществен живот. Член бе на Съвета на Международното дружество по електрохимия, на Американската асоциация за научен прогрес, на Експертния съвет по квантова химия на ЮНЕСКО. Член бе и на редакционните съвети на престижни научни списания и поредици, на Европейската академия на науките, изкуствата и литературата. Международен научен симпозиум в Италия бе посветен на неговата 85-годишнина.

Академик Стефан Христов остава сред нас спомена за един блестящ университетски преподавател, оригинален и задълбочен учен и, което е не по-малко важно, за една благородна и възвишена личност.

Д. Клисурски

ПРОФЕСОР АСЕН ТРИФОНОВ

На 20.11.2002 г. почина основоположникът на школата по физични методи на аналитичната и органична химия в България професор Асен Захариев Трифонов

Роден на 6.10.1917 г. в София, професор Асен Трифонов получава средното си образование в Deutsche Schule в столицата, а висшето по химия – в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“. След дипломирането си работи в химическите лаборатории на института „Народно здраве“. Тук той започва работа с полярография, спектрален анализ и други физични методи на аналитичната химия – една липсваща тогава у нас област в химичното изследване. Хабилитира се като доцент в новооткритата

политехника в Русе, която просъществува кратко време. Тогава става доцент – вече по физични методи на аналитичната химия, отначало в Държавната политехника, а след това в отделения от нея Висш химико-технологичен институт. През 1954 г. започва работа във вече създадения Химически институт при БАН. Институтът по органична химия се обособява през 1960 г. и Асен Трифонов работи в него като професор до пенсионирането си.

Професор Асен Трифонов въвежда за пръв път в България полярографията. Неговото лично познатство с откривателя ѝ, големия чешки учен Ярослав Хейровски, получил Нобелова награда през 1959 г., улеснява значително това начинание. Заедно с чешкия полярографист д-р Ярослав Кута организира курсове по полярография у нас и написва с него на български език монографията „Въведение в полярографията“, а превежда и „Практическо ръководство по полярография“ на Я. Хейровски. Тези две книги стават основа на широкото въвеждане и практическо използване на полярографията у нас през петдесетте и шестдесетте години. Професор А. Трифонов чете курсове по физични методи на аналитичната химия във Висшия химико-технологичен институт и по-късно физични методи на органичната химия във химическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. Полярографските му трудове и по-късните върху проследяване на електрохимични и дифузионни процеси с помощта на инфрачервена спектроскопия са ценни оригинални приноси за развитието и използването на физичните методи. Той е учител на няколко поколения български химици. Негова голяма заслуга са създаването на лабораториите по молекулярна спектроскопия и ядрен магнитен резонанс в Института по органична химия. Изключително плодотворна е дългогодишната му работа като редактор на списанието Bulgarian Chemical Communications. Споменът за професор А. Трифонов няма да е пълен, ако пропуснем неговата гражданска позиция по въпросите на науката, образованието и общочовешките ценности, които той при подходящи случаи винаги с удоволствие изразяваше.

Прекланяме се пред светлата памет на достойния човек и учен професор Асен Трифонов.

Б. Йорданов

ПРОФ. ИВАН ПАНАЙОТОВ

На 20 август 2002 г. ни напусна големият български учен и блестящ преподавател проф. дн Иван Мартинов Панайотов.

Проф. И. Панайотов е създател и ръководител на първото научно звено по полимери в БАН – секция „Химия на високомолекулните съединения“ към Института по органична химия, която през 1973 г. прераства в Централна лаборатория по полимери, а през 1990 г. става Институт по полимери.

Под ръководството на проф. И. Панайотов в лаборатория „Полимеризационни процеси“ са извършени значими изследвания в областта на йонната полимеризация и са разработени методи и технологии за промишлено производство на някои полимери и полимерни про-

дукти. Професор И. Панайотов създаде общопризната научна школа по йонна полимеризация. Научните постижения в областта на анионната полимеризация доведоха до създаването на оригинални катализатори и промишлена технология за производство на свръхвисокомолекулен полиоксиетилен (търговска марка Бадимол, произвеждан в НЕОХИМ – Димитровград). Така, след 1982 г. България стана третата страна в света след САЩ и Япония, произвеждаща този полимер.

Приносите на проф. И. Панайотов към българската наука са тясно свързани и с подготовката на бъдещите химици и инженер-химици. Негово дело е организирането на обучението по химия и физика на полимерите в Химическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, където е избран за професор. Той беше отличен лектор. По учебника му, претърпял три издания, се готвят студентите не само от Софийския университет, но и от Химико-технологичните университети в София и Бургас. Демократичен и коректен в отношенията си с хората, проф. И. Панайотов учеше всички на философия, етика и морал. Всеки студент, дипломант и дисертант на проф. И. Панайотов получаваше не само солидни знания в областта на полимерната наука, но възприемаше и неговия критичен подход към начина на изразяване и писане, към правилната употреба на българския език.

Под негово ръководство са защитили 17 докторанти, включително и чужди граждани. Петима от неговите ученици са професори и старши научни сътрудници I степен. Научната продукция на проф. Панайотов обхваща 180 научни статии, цитирани над 800 пъти, и 55 патента. Част от разработките му са включени в отделни глави на редица книги.

Международната дейност на проф. И. Панайотов не се изчерпваше само с многобройни доклади, изнесени на международни симпозиуми и с членството му в международни научни комитети и организации. Но под негово ръководство в България бяха организирани два симпозиума на IUPAC. В чужбина проф. И. Панайотов е безспорен авторитет в областта на полимерната химия.

Наред с големите постижения в науката проф. И. Панайотов беше личност, чиито интереси се простираха и върху области като архитектурата, историята на изкуствата, лингвистиката и класическата музика. Той беше идеалният пример за изтъкнат учен от точните науки с голяма ерудиция във всички области на културата.

Проф. И. Панайотов ще бъде сред нас в сърцата ни, в мислите и спомените ни с мъдрите си слова и с делата си, които ни е оставил.

Поклон пред светлата му памет!

Хр. Цветанов

В ПАМЕТ НА ПРОФ. ДН ГЕОРГИ БОРИСОВ

На 17 август 2002 г. почина проф. Дн Георги Борисов. Той е основател на българската школа в областта на органофосфорните съединения в Института по полимери при БАН. Проф. Г. Бори-

сов е възпитаник на Казанския химикотехнологичен институт в Русия. След завръщането си в България, с много ентузиазъм се заема да утвърди органичната химия на фосфора в научноизследователската дейност на БАН. Той създаде един колектив от способни учени, благодарение на който бяха постигнати високи резултати в ръководената от него лаборатория и създаден авторитет на българската наука в тази област. Дългогодишната му творческа дейност донесе заслужено признание и сред международната научна общност.

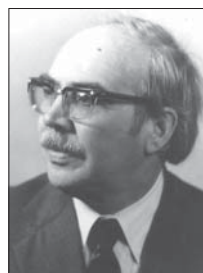
Плод на научните изследвания на проф. Г. Борисов са над 150 публикации и много авторски свидетелства. Многократно е цитиран и канен да изнася пленарни доклади и научни съобщения на престижни международни научни форуми по света. Също така много пъти е бил гост-професор на реномирани университети в Русия, САЩ, Франция, Швейцария, Чехия и др. Той има значителен принос в укрепване и развитие на Института по полимери при БАН.

Наред с научноизследователската си дейност проф. Г. Борисов има и обширна обществена дейност. Бил е дългогодишен зам.-директор на Единния център по химия при БАН, научен секретар на БАН и др.

Проф. Г. Борисов посвети много време и усилия в преподавателската работа в университетите в Пловдив и Шумен. Под негово ръководство са защитени множество дипломни работи и докторски дисертации.

Поклон пред светлата му памет!

Хр. Кр. Сивриев

80 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА АКАД. Д. М. ШОПОВ

На 14 октомври 2002 г. се навършват 80 години от рождението на видния български учен с широка международна известност академик проф. Димитър Марков Шопов.

Акад. Д. Шопов е роден на 14.10.1922 г. в гр. Панагюрище. Завършва химия във Физико-математическия факултет на Софийския университет през 1950 г. и е назначен за асистент към катедра „Органична химия“. През 1956 г. в Москва успешно защитава дисертация в областта на химията на нефта. След завръщането си в София постъпва на работа в Химическия институт на БАН, а след неговото разделяне ръководи Секцията по химия на нефта в Института по органична химия. През 1964 г. е избран за професор, през 1980 г. – за чл.-кореспондент на БАН, а през 1984 г. – за академик. От 1980 до 1982 г. е заместник-директор на Единния център по химия на БАН, а от 1982 до 1990 г. е заместник-председател на БАН. По негова инициатива през 1983 г. е създаден Института по катализ, чийто първи директор е в периода 1983–1989 г. Той е носител на високи държавни ордени и бе удостоен със званията „Заслужил деятел на науката“ (1974 г.) и „Лауреат на Димитровска награда“ (1976 г.).

Акад. Димитър Шопов е един от най-изтъкнатите представители на съвременната българска химическа

наука. Неговите значителни научни постижения се дължат преди всичко на талант, ерудиция, усет към новото и прогресивното, висока самокритичност и организаторски способности. Той беше човек с дълбоки знания в различни области на съвременните природни науки, с широка обща култура и многостранни интереси.

Творчеството на акад. Д. Шопов в областта на фундаменталните и насочено-фундаменталните изследвания е изложено в 4 монографии, над 300 научни публикации в реномирани чуждестранни и наши списания и над 50 патента. Неговите трудове са намерили широк отзвук в световната научна литература.

Началният период от научно-изследователската дейност на акад. Д. Шопов е свързан с изследвания на индивидуалния състав на високо кипящи фракции на нефт от български находища. Д. Шопов е един от основните инициатори за създаването на нефтопреработваща и нефтохимическа промишленост у нас.

Основните научни изследвания на акад. Д. Шопов са свързани с химическата кинетика и катализ. На основата на концепцията за химическата природа на явленията катализ при отчитане на структурните особености на твърдото тяло са намерени общи и специфични закономерности на хомогенния и хетерогенния катализ. В областта на хомогенния катализ бе изяснена структурата и механизма на действие на дитиофосфатни комплекси при точно-фазно окисление на въглеводороди. Открит бе т. нар. проокислителен ефект. Оригинални научни приноси бяха получени и при изучаването на връзката между електронната структура и каталитичната активност на комплекси на преходни метали в реакции на окисление, хидрогениране, разлагане на озон и др.

Съществено постижение е въвеждането на комплексния подход на изследване в хетерогенния катализ. Характерно за творческия подход на акад. Д. Шопов бе умелото съчетаване както на теоретични, така и на съвременни експериментални методи за изучаване на адсорбцията, кинетиката и механизма на изследваните процеси. Пионерски са работите по приложение на инфрачервената спектроскопия за изучаване на адсорбцията на органични молекули върху метални катализатори, както и работите по приложение на методите на

квантовата химия за изучаване на редица адсорбционни и каталитични процеси.

С помощта на този подход бе изяснен въпросът за образуването на π комплекси при адсорбцията на циклохексанови въглеводороди и олефини върху повърхността на метални катализатори. Предложен бе механизъм на реакциите на хидрогениране, дехидрогениране, изомеризация и деутерообмен на циклохексанови въглеводороди. Предложен бе научно обоснован механизъм на процеса на пълно окисление на олефини, както и на някои промишлено важни реакции, като окисление на въглероден оксид, селективно окисление на олефини, дехидрогениране на етилбензен, хидрогениране на нитробензен, конверсия на въглероден оксид с водна пара и др. Тези резултати са сочени многократно в монографичната литература като основни за областта.

Много енергия, знания и опит вложи акад. Д. Шопов в полагането на основите на катализаторната промишленост у нас. Под негово ръководство и с негово пряко участие са разработени редица технологии за промишлени катализатори, които бяха внедрени в изградените за целта две катализаторни фабрики във фирмите „Химко“ и „Нефтохим“. Под негово ръководство бяха разработени също така и технологии за антиокислителни и антикорозионни добавки за смазочни масла, състави за защита на метални изделия от корозия, стабилизиращи добавки за еластомери и др.

Акад. Д. Шопов полагаше постоянни грижи за израсването на високо квалифицирани кадри за нашата наука и промишленост. Под негово ръководство бяха защитени значителен брой кандидатски дисертации и много негови възпитаници са вече изявени научни работници.

Акад. Димитър Шопов беше член на редица авторитетни международни форуми като Президиума на световните конгреси по катализ (от 1968 г.) и редколегии-те на международни и наши списания.

Акад. Димитър Шопов остави светла диря в историята на българската химическа наука.

*Л. Петров
Главен редактор*

ФЕДЕРАЦИЯ НА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ (ФНТС)

**ИСКАТЕ ЛИ ДА ОТГОВОРИТЕ
НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА НА ВРЕМЕТО?**

ПОТЪРСЕТЕ ФНТС ЗА:

- Научно-технически конференции, симпозиуми, изложби, панаири и други изяви у нас и в чужбина;
- Семинари, курсове и школи за професионална квалификация и преквалификация;
- Специалисти - консултанти за разработване на проекти, свързани с технологични иновации, приватизацията, финансовата политика и др.;
- Информационна и издателска дейност на високо професионално равнище;
- Ползване на зали за конференции и изложби, симултантна и офистехника, научно-технически видеофилми.

ДОВЕРЕТЕ СЕ НА ПРОФЕСИОНАЛИЗМА И КОМПЕТЕНТНОСТТА НИ!

За контакти с ФНТС: София 1000, ул. „Г. С. Раковски“ № 108; тел.: (02) 9877230; факс: (02) 9861619 и 9879360